

aan VREDE moet je BOUWEN

De vreselijke beelden van moord en verwoesting in Oekraïne drukken ons met de neus op de feiten: vrede is kwetsbaar. Wie oorlog wil voorkomen en de vrede wil handhaven, moet de oorzaken van oorlog begrijpen en aanpakken. En vrede moet actief en ook voortdurend onderhouden worden. Wie vrede wil, moet daaraan werken met vreedzame middelen. Hoe kunnen wij daar als inwoners van een westers land aan bijdragen?

Vredesorganisaties **Kerk en Vrede, Stop Wapenhandel en de Werkgroep Inclusieve Veiligheid** zien dat meer bewapenen en oorlogsvoorbereiding een grote bedreiging vormen voor de vrede in de wereld. De eenzijdige fixatie op wapens en militaire middelen als reactie op conflicten brengt niet meer veiligheid. Wij geloven ook niet in de simpele verdeling in ‘goeden’ en ‘slechten’ die momenteel in het politieke debat gehanteerd wordt. Die toont blindheid voor de fouten die we zelf maken op het gebied van oorlog en vrede. Dat anderen veel kwaad aanrichten, pleit ons niet automatisch vrij. Zo’n eenzijdige en kortzichtige benadering van conflicten leidt niet tot een einde aan het geweld.

In deze folder kijken we naar het veiligheidsbeleid van Nederland, de EU en de NAVO.

Wij hopen daarmee bij te dragen aan een meningsvorming én een politieke besluitvorming die verder kijken dan primaire reacties van wraak, straf, vergelding en

het eigen gelijk. We vragen aandacht voor wat werkelijk bijdraagt aan een duurzame vrede. Ook energie en klimaat komen aan bod, want die hebben alles te maken met veiligheid. Enkel als iedereen veilig is en niet bedreigd wordt, zijn ook wij veilig en hoeven we ons niet bedreigd te voelen.

KIJKEN MET EEN EERLIJKE BLIK

Als je de reacties op de oorlog in Oekraïne hoort, zou je denken dat we nooit eerder oorlog hebben meegemaakt. Alsof niet elke oorlog vreselijk is. Dat erkennen we met moeite – na 70 jaar! – als het gaat om onze eigen koloniale oorlog in Indonesië. En met nog meer moeite als het gaat over recent gevoerde oorlogen. De westerse oorlogen in Irak en Afghanistan hebben tot meer dan een miljoen doden geleid, waaronder vele burgers, en eendeloos veel gewonde en getraumatiseerde mensen. Tot miljoenen vluchtelingen en een kapotte infrastructuur. Deze oorlogen hebben de Taliban niet verdreven en zelfs geleid tot het ontstaan van nog extreme IS-groepen wereldwijd. Ze hebben bovendien de internationale rechtsorde ondermijnd. Internationaal is er vijandschap gecreëerd, met gevolgen die nog generaties lang zullen doorwerken.

Een eerlijke blik op het verleden leert ons dat we de wereld niet simpel in ‘goeden’ en ‘slechten’ kunnen verdelen. In elke oorlog tieren propaganda en leugens welig.

De Belgische historica Anne Morelli formuleerde tien principes van oorlogspropaganda, die we steeds opnieuw tegenkomen, aan beide kanten van de strijd. (Zie vak hiernaast).

Wie het nieuws gevolgd heeft, kan uitspraken van Poetin, Biden en Zelensky zó invullen. Het is niet zozeer de ‘waarheid’ die als eerste sneuvelt in een oorlog, maar vooral het vermogen tot zelfreflectie en kritiek. Het is belangrijk dit soort processen te doorzien. Als de ‘andere partij’ onrecht bedrijft, betekent dat niet automatisch dat ‘wij’ dat niet doen. Beide partijen hebben er belang bij het kwaad van de ander wél te zien en de ogen te sluiten voor onrecht van eigen zijde. Alleen door dat van elkaar te erkennen, kunnen we samen werken aan duurzame oplossingen voor oorlogen en conflicten.

- 1 Wij Willen De Oorlog Niet**
- 2 Alleen De Vijand Is Verantwoordelijk Voor Deze Oorlog**
- 3 De Leider Van De Vijand Is Duivel In Persoon**
- 4 Wij Verdedigen Een Nobele Zaak**
- 5 Vijand Begaat Bewust Wreedheden, Wij Niet. Als Wij iets Vreselijks Doen Is Dat Per Ongeluk**
- 6 De Vijand Gebruikt Verboden Wapens, Wij Niet**
- 7 Wij Lijden Weinig Verliezen, De Vijand Lijdt Enorme Verliezen**
- 8 Intellectuelen En Artiesten Staan Achter Onze Zaak**
- 9 Onze Zaak Is Heilig. God Is Met Ons**
- 10 Zij Die Onze Zaak In Twijfel Trekken, Zijn Verraders**

GEDEELDE VEILIGHEID

Pas als je de aanleiding tot een oorlog begrijpt, kun je oorlog bestrijden. Voor het keiharde geweld van het Poetin-regime in Oekraïne is geen enkel excuus. Voor Poetins visioenen over een groot-Russisch rijk onder zijn leiding wordt een land verwoest en word en levens vernietigd.

Er zit echter ook een voorgeschiedenis aan deze oorlog, waarin andere keuzes aan 'onze' kant tot een andere uitkomst hadden kunnen leiden. Na het einde van de Koude Oorlog hadden we kunnen werken aan een nieuwe, gezamenlijke Europese veiligheidsstructuur. Dat had oorlog en conflict met Rusland kunnen voorkomen. In plaats daarvan breidde de NAVO zich snel naar het oosten uit. En hoewel bekend was dat Rusland zich hierdoor in haar veiligheid bedreigd voelde, werd ook aan Oekraïne een perspectief op een NAVO-lidmaatschap geboden. Daarbij werden Russische veiligheidsbelangen te gemakkelijk opzijgeschoven. Als tegenstellingen worden vergroot en vijandschap wordt aangewakkerd, is dat een recept voor oorlog.

Het heeft ontbroken aan een beleid dat kan leiden tot meer vreedzame betrekkingen. Al direct na de pijnlijke aftocht uit Afghanistan begon president Biden te zinspelen op agressie van Poetin. Dat leidde tot meer spanningen. Er is niet gezocht naar een diplomatieke uitweg. Rusland is verantwoordelijk voor de inval in Oekraïne, maar het Westen heeft zeker niet de vredelievende rol gespeeld die het zichzelf zo graag toedicht.

Het definitief buitensluiten van Rusland biedt geen perspectief. Ideologische tegenstellingen en economische concurrentie hoeven betrekkingen niet in de weg te staan. Er zal – hoe dan ook – overleg plaats moeten vinden om gezamenlijk de oorzaken van onveiligheid aan te pakken en blijvende vijandschap te voorkomen.

Wereldwijd zijn we van elkaar afhankelijk. Er is geen veiligheid zonder gedeelde veiligheid. Dat moet in alle beleid het uitgangspunt zijn. We zijn hier in Nederland en in Europa niet veilig zolang anderen niet veilig zijn, maar lijden onder armoede, klimaatverandering, onderdrukking en oorlog. Wereldwijde problemen zoals de klimaatcrisis en pandemie kunnen alleen worden opgelost als landen samenwerken, ook al zijn ze het over veel dingen niet eens.

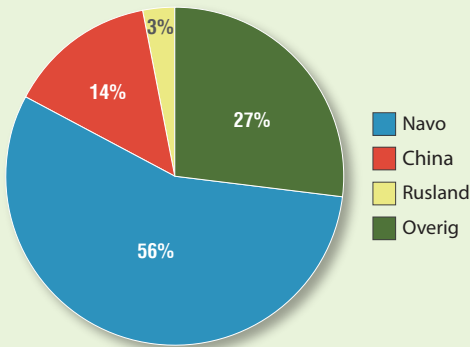
Wij willen investeren in het voorkomen en oplossen van problemen. Wij willen een buitenlands beleid dat gericht is op vrede en rechtvaardigheid. Niet op macht en economisch belang.

WAPENS MAKEN GEEN VREDE

De NAVO is wereldwijd gezien niet bepaald de zwakste partij. Integendeel. De militaire budgetten van de NAVO-landen zijn hoog in vergelijking met de rest van de wereld. De NAVO-landen gaven in 2021 gezamenlijk 3,2 keer zoveel uit als Rusland en China samen. De EU-landen gaven samen bijna 4 maal zoveel uit als Rusland.

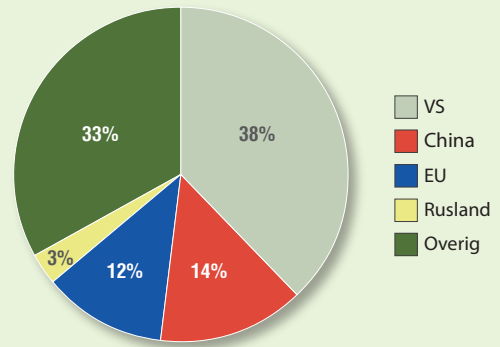
Die enorme bewapening aan westerse zijde heeft de oorlog in Oekraïne niet kunnen voorkomen. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat nog meer bewapening toekomstige oorlogen wel kan voorkomen.

Om oorlog te voorkomen moet je andere dingen doen dan wapens kopen. Toch valt de aandacht (studie, geld, personele inzet) voor diplomatie, conflictpreventie en geweldloze conflictoplossing in het niet vergeleken met alle militaire inspanningen. Waarom? Hoe zou de wereld er uit zien wanneer we aan het voorkomen van oorlogen evenveel tijd en geld zouden besteden als aan het voorbereiden en uitvechten ervan?

Wereldwijde militaire uitgaven 2021 NAVO, China, Rusland en rest van de wereld

Bron: SIPRI Military Expenditure Database

Wereldwijde militaire uitgaven 2021 VS, China, EU, Rusland en rest van de wereld

Bron: SIPRI Military Expenditure Database

We moeten af van het hardnekkige geloof in geweld. Steeds opnieuw zien we dat wanneer zich conflicten voordoen, er naar geweld gegrepen wordt. En steeds opnieuw zien we dat dat niets oplost, maar de problemen én de menselijke ellende vergroot. Als we de democratie willen verdedigen moeten we die versterken. Dat vraagt om spreading van macht, kennis en inkomen.

MEER GELD NAAR DE KRIJGSMACHT?

Kort na de Russische inval in Oekraïne kondigde de Duitse regering aan €100 miljard extra in de krijgsmacht te steken, vooral voor wapenaankopen. Ook andere NAVO-lidstaten verhogen hun militaire budgetten. In Nederland nam het parlement een motie aan voor meer geld naar de krijgsmacht. Alleen de SP, Partij voor de Dieren, DENK en BIJ1 stemden tegen.

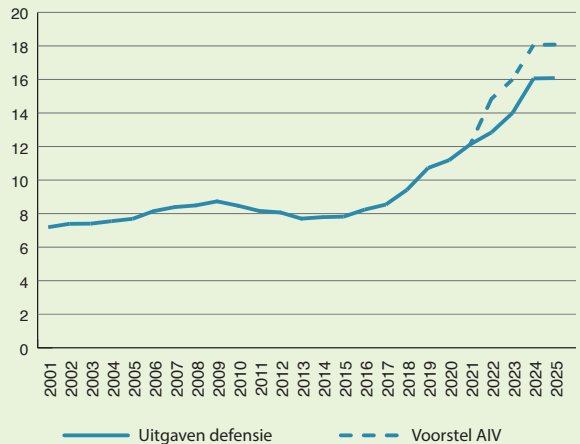
In het regeerakkoord was al een forse stijging van het defensiebudget afgesproken van 3 miljard euro. Volgens planning zouden de uitgaven in tien jaar tijd meer dan verdubbelen. Daar komt nu – ten gevolge van de Oekraïne oorlog en de aangenomen motie – waarschijnlijk nog zo'n 2 miljard euro bij. Tegelijkertijd blijven er tekorten bestaan in sectoren als zorg en onderwijs.

Het beeld in Nederland is dat de krijgsmacht veel geld tekortkomt, maar de militaire uitgaven zijn vooral sinds 2015 snel gestegen. Mede door een stevige lobby van de wapenindustrie. Nederland heeft veel dure wapens gekocht, zoals het F-35 gevechtsvliegtuig (Joint Strike Fighter), en wil de komende jaren nog voor tientallen miljarden euro's nieuwe wapens aanschaffen.

Daarmee is de wapenindustrie de grote winnaar van de oorlog in Oekraïne. De beurskoersen van militaire bedrijven vlogen omhoog na de aankondiging van hogere militaire uitgaven.

Er is een niet-bindende afspraak tussen NAVO-landen om 2% van hun Bruto Binnenlands Product (BBP) aan militaire uitgaven te besteden. Daarvan moet minstens 20% naar wapenaankopen. Tot nu toe zitten de Europese landen – ook Nederland – op gemiddeld ongeveer 1,8%. Die 2%-norm is nergens op gebaseerd. Veiligheidsuitgaven moeten gebaseerd

Defensiebudget 2000-2024 (in miljarden Euro)

worden op veiligheidsbehoeften, niet op economische ontwikkelingen. En op een analyse van wat werkelijk veiligheid brengt, niet op de aanname dat krijgsmachten de beste veiligheidsgarantie zijn.

Wij willen dat investeringen in veiligheid niet gaan naar militaire middelen. Maar naar diplomatie, conflictpreventie en geweldloze conflictoplossing. Investeren in vrede is iets anders dan investeren in wapens.

EUROPESE MILITAIRE SAMENWERKING

De Europese Unie begon als economisch samenwerkingsproject met een vredesgedachte: als landen onderling economisch verweven zijn zullen ze geen oorlog met elkaar voeren. Voor Europa heeft dat heel lang gewerkt. Anders dan in de honderden jaren daarvoor is het thans ondenkbaar dat Frankrijk en Duitsland nog oorlog met elkaar zouden voeren. Maar nu is er een sterke lobby om van Europa een militair machtsblok maken naast de Verenigde Staten, China en Rusland.

Na het begin van de oorlog in Oekraïne drongen verschillende lidstaten, waaronder Nederland, aan op stevige taal ten aanzien van Rusland als grootste bedreiging voor de Europese veiligheid'. Aan enige vorm van dialoog of samenwerking met Rusland wordt zelfs niet gerefereerd.

De EU ontwikkelt zich in een snel tempo tot een militair blok.

De wereld opdelen in machtsblokken die met elkaar rivaliseren is gegarandeerd een recept voor nieuwe oorlogen. De mensheid wordt ingedeeld in 'wij' tegen 'zij'. Soms op grond van nationaliteit. Soms op grond van religie of culturele identiteit. Kwaadwillenden kunnen het gevoel bij een groep te behoren misbruiken voor het organiseren van geweld. Maar uiteindelijk lijken we meer op elkaar dan we verschillen.

We willen niet meegaan in een politiek die ons verdeelt. Voor het oplossen van wereldwijde problemen, zoals de klimaatcrisis of pandemieën, zijn we op elkaar aangewezen. Europa is veiliger als het verbinding zoekt dan als het een militair machtsblok wordt.

Voor **nieuwe wapens en wapentechnologie** is sinds 2021 jaar zo'n €8 miljard (voor 2021-2027) beschikbaar in het Europees Defensiefonds. Het fonds is opgericht door de Europese Commissie op aandrang van een door wapenbedrijven gedomineerde adviesgroep.

In het **Strategisch Kompas**, het nieuwe beleidsdocument over Europees veiligheidsbeleid, staat dat de EU en de lidstaten hun militaire capaciteiten moeten opvoeren. Er moet extra geld komen voor van alles, van het ontwikkelen van nieuwe wapens en technologieën tot het bewapenen en trainen van krijgsmachten in Afrikaanse landen.

Er is een **Europese Vredesfaciliteit** opgericht. Die wordt nu gebruikt om EU-lidstaten te betalen voor hun wapenleveranties aan Oekraïne. De Vredesfaciliteit werkt buiten de officiële Europese begroting om en wordt niet gecontroleerd door het Europees Parlement.

EUROPA KERNWAPENVRIJ!

Wapens zijn altijd vreselijk, en kernwapens nog wel het meest. Ze maken heel veel slachtoffers, vaak nog jaren na een oorlog. De schade die ze aanrichten is zo enorm dat hulpverlening na een atoomaanval onmogelijk is. Om die reden is er veel verzet tegen kernwapens. Onder druk van de vredesbeweging zijn aan het eind van de Koude Oorlog ontwapeningsverdragen en wapenbeheersingsverdragen gesloten. Het aantal kernwapens van de Verenigde Staten en Rusland is daarvoor flink ingeperkt. Maar president Poetin heeft nu de Russische kernwapens op 'special alert' gezet.

De daadwerkelijke inzet van kernwapens is daarmee terug op het internationale toneel. Verdragen voor wapenbeheersing zijn de afgelopen jaren verwaarloosd. Er is te weinig aandacht voor belangrijke afspraken, die met moeizaam onderhandelen tot stand zijn gebracht. Afspraken zoals over wapenvermindering, over wederzijdse inspecties en over het afzien van bepaalde technologie, zoals een raket schild. Veel verdragen zijn opgezegd, niet verlengd of niet vernieuwd. Bijvoorbeeld het Anti-Ballistic Missile Treaty (ABM Verdrag, opgezegd door president Bush jr. in 2001) en het Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty (INF, opgezegd door Trump in 2019).

In Europa hebben Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk eigen kernwapens. Andere Europese landen zijn gastland voor Amerikaanse kernwapens (België, Duitsland, Italië, Nederland). Alle kernwapenstaten zijn bezig met modernisering van hun wapenarsenaal. Ze kopen

vooral "kleine" atoomwapens die volgens sommige militairen en politici makkelijker bruikbaar zijn. Dat verlaagt de drempel om ze in te zetten. In een steeds instabielere wereldsamenleving is dat een beangstigende ontwikkeling.

Op de vliegbasis Volkel in Noord-Bra-bant liggen 20 Amerikaanse atoombommen, klaar voor gebruik. Ook België, Duitsland, Italië en Turkije hebben Amerikaanse kernwapens. Vanaf de zomer van 2022 worden de huidige bommen vervangen door een nieuw type atoombom, de B61-12. De F-35-gevechtsvliegtuigen die Nederland heeft aangeschaft zijn geschikt voor deze kernwapens. Ook Duitsland heeft daarom recent besloten F-35's te kopen.

Waarom hebben we wapens die ons allemaal kunnen vernietigen? We moeten de kernwapens niet vernieuwen maar afschaffen. Om te beginnen in Europa! De theorie en praktijk van de Wederzijds Verzekerde Vernietiging (de Engelse afkorting is MAD, Mutual Assured Destruction) moet vervangen worden door een politiek van Wederzijds Verzekerde Veiligheid.

DE KLIMAATCRISIS BEDREIGT ONZE VEILIGHEID

Door het geweld in Oekraïne wordt eens te meer duidelijk hoezeer oorlog en fossiele brandstof met elkaar verbonden zijn. Dat geldt niet alleen voor Russische olie en gas waarmee Poetins oorlog wordt gefinancierd. Dat geldt ook voor de olie uit de Golfregio waar westerse economieën op draaien en westerse legers op varen, vliegen en rijden. De leus “Geen geld voor Poetins oorlog, stop Russisch gas!” is vergelijkbaar met “Geen bloed voor olie” waarmee in 2003 tegen de westerse inval in Irak werd gedemonstreerd.

Stoppen met de import van Russisch fossiele brandstof stopt de financiering van de oorlog in Oekraïne. Maar is alleen zinvol als vervolgens wordt ingezet op energiebesparing en verduurzaming. Waarom stappen we over op olie en gas van autoritaire regimes uit de Golfregio, en op het zeer vervuulende schaliegas (LNG) uit de Verenigde Staten en Canada? Daarmee wordt de oplossing van het klimaatprobleem nog langer vooruitgeschoven.

Om fossiele brandstof wordt oorlog gevoerd, er worden oorlogen mee gefinancierd, en zonder fossiele brandstof kan geen oorlog gevoerd worden. Krijgsmachten zijn enorme klimaatvervuilers. Toch zijn ze uitgezonderd van het Klimaatverdrag

van Parijs. Dat betekent dat ze niet verplicht zijn hun broeikasgas-uitstoot te rapporteren of omlaag te brengen. Geschat wordt dat de wereldwijde klimaatvervuiling van alle militaire activiteit groter is dan die van een land als Zweden. De verhoging van het defensiebudget zal onherroepelijk leiden tot nog meer militaire klimaatvervuiling. Om over oorlog nog maar te zwijgen. Er zijn nauwelijks duurzame alternatieven voor de brandstof van landmacht, luchtmacht en marine. De vliegtuigindustrie bijvoorbeeld stelt dat het over een jaar of 30 mogelijk zal zijn om duurzaam te vliegen. Maar de klimaatscrisis is nu. Uitbreiding van de krijgsmacht ten koste van het klimaat maakt de wereld onveilig.

Om verdergaande klimaatrampen te voorkomen moeten alle landen samenwerken. Zonder Rusland en zonder China zullen we de problemen van klimaat en milieu niet oplossen. Poetin heeft dat er met zijn inval in Oekraïne niet makkelijker op gemaakt. Maar het moet, we hebben geen keus, de klimaatscrisis wacht niet.

We moeten klimaatdoelen stellen boven militaire doelen. En we moeten stoppen met Russische fossiele brandstof en fors investeren in duurzame energie en energiebesparing.

COLOFON

Deze folder is geschreven door Stop Wapenhandel, Kerk en Vrede en de werkgroep Inclusieve Veiligheid. De tekst is ook te vinden op de websites van deze organisaties. Daar vindt u ook links naar achtergrondinformatie en bronnen.

Nabestellen van deze folder kan per mail of telefonisch bij Kerk en Vrede secretariaat@kerkenvrede.nl (030 - 231 66 66) per tien of veelvoud daarvan.

**STOP
WAPEN
HANDEL**

www.stopwapenhandel.org

inclusieve veiligheid

kerk en vrede

www.samenveilig.earth

www.kerkenvrede.nl

Een vrijwillige bijdrage in de kosten wordt op prijs gesteld: **NL 14 TRIO 0320 3644 02** van Kerk en Vrede, Utrecht.